

СПРИЙМАННЯ ЯК ОСНОВА РОЗУМІННЯ ДОШКІЛЬНИКАМИ ЗАДАЧ НА КОНСТРУЮВАННЯ

Розуміння умови творчої конструкторської задачі, яка є новою для суб'єкта, представляє собою мисленнєвий процес, що спирається, у першу чергу, на випереджальні або синхронні процеси сприймання. Згодом до перцептивного процесу "підключається" пам'ять, і, якщо її даних недостатньо, суб'єкт проявляє додаткову активність для того, щоб зрозуміти суть задачі, виконує спеціальні пошукові дії. Відокремити ці процеси практично неможливо. Сприймання нерозривно пов'язане із мисленням, оскільки проявляється як активний пошук найбільш осмисленої інтерпретації даних. Осмисленість сприймання є вищою формою предметного сприймання, тому поступово розвиваючись, воно стає узагальненим і категоризованим.

Осмилене сприймання дошкільників, їх сенсорний досвід, навички перцептивних дій лежать в основі процесу розуміння ними нової інформації, нових пізнавальних задач. Чим більше дитина бачила, чула та пережила, тим більше вона знає та засвоїла, чим більшою кількістю елементів дійсності вона володіє, тим більш повним і точним буде її розуміння нової інформації, тим більш значущою та продуктивною при інших рівних умовах буде її діяльність. При цьому сенсорні процеси дошкільників мають свою специфіку й тісно взаємопов'язані з інтелектуальним розвитком. Згідно результатів досліджень О.В. Запорожця та його співробітників (З.М. Богуславської, Л.А. Венгера, В.П. Зінченка, Я.З. Неверович, М.М. Поддякова, Г.Г. Рузької та ін.) сенсорна й інтелектуальна частини розумового виховання дитини можуть реалізуватися лише в нерозривному зв'язку між собою [5]. Особливо це стосується конструкторської діяльності дошкільників, розв'язання ними задач на конструювання, що являє собою достатньо складний процес: дитина не тільки практично діє руками й сприймає конструкцію, яку буде, але й обов'язково при цьому мислить. Все це й забезпечує розвиток розуміння дошкільниками творчих задач.

Метою даної статті є аналіз основних характеристик сприймання, перцептивних дій як основи правильного розуміння дошкільниками творчих задач на конструювання.

С.Л. Рубінштейн наголошував, що "сприймання предметів, людей, умов, в яких протікає діяльність, складає необхідну передумову осмисленої людської дії. Життєва практика примушує людину перейти від мимовільного сприймання до цілеспрямованої діяльності спостереження" [11, с.226]. Теоретична діяльність спостереження включає аналіз і синтез, осмислення і інтерпретацію сприйнятого; уміння бачити предмети і явища з різних боків; помічати усі характерні ознаки, виділяти істотні; розпізнавати типові риси у предметах; правильно орієнтуватися в оточуючому середовищі. І як результат – розвиток спостережливості, що являє собою цілеспрямоване сприймання, сплав уваги та мислення, складний пізнавальний процес, в якому проявляється єдність чуттєвого та раціонального. Таким чином, пов'язане спочатку як компонент чи умова з якоюсь конкретною практичною діяльністю, сприймання згодом у формі спостереження переходить у більш чи менш складну діяльність мислення, в системі якого воно набуває нові специфічні риси. Розвиваючись в іншому напрямку, сприймання дійсності переходить у пов'язану з творчою діяльністю створення художнього образу [11, с. 226]. При цьому воно створює передумови для розвитку творчих тенденцій розуміння та формування творчого задуму, розширює можливості розуміння й творчості в цілому.

Творче сприймання, що є основою творчої діяльності, фіксує нове в об'єкті, ситуації, взаєминах між сприйнятими предметами. На думку В.О.Моляко, творче сприймання це – процес (та його результат), конструювання суб'єктивно нового образу, який у більш чи менш значній мірі відозначає, своєрідно модифікує предмети та явища об'єктивної реальності. При цьому виділяються варіанти його прояву: сприймання нового предмета, коли творчість повинна проявитись обов'язково, або ж віднайдена при сприйнятті чогось відомого нових елементів, ознак і т. п. Залежно від складності, масштабності, новизни сприйнятих об'єктів вибір відповідних образів базується на стратегічних тенденціях аналогізування, комбінювання та реконструкції, які можуть трансформуватись у конкретні стратегії не тільки розв'язання перцептивної задачі, але й усієї проблеми загалом [8].

Відомо, що діти значно чутливіші дорослих до сприйняття кольору, світла, звука, ритму, фактури поверхні предметів. З багатьма явищами життя вони стикаються вперше, тому їх сприймання свіже, яскраве та індивідуальне. За власною ініціативою вони підмічають в предметі нові сторони та специфічні особливості. Їх сприймання та увага носять аналітичний характер – вони не просто фіксують об'єкт, вони аналізують його, порівнюють, оцінюють, знаходять спільне з іншими. Саме ці якості дитячого сприймання є цінними та важливими в їх творчій діяльності.

Загалом же у структуру творчого сприймання, згідно Л.Б. Єрмолаєвої-Томіної, входить перетворююче сприймання, знаходження аналогій, бачення необхідностей і необхідного майбутнього та поєднання, комбінювання різних якостей, зокрема:

1. Поєднання цілого і деталей. У поле сприймання одночасно входять і загальна форма, і деталі самого об'єкта, і його зв'язки з іншими предметами. Об'єкт сприймається всіма аналізаторами, в усіх зв'язках і відношеннях з довоколишніми об'єктами.

2. Одночасне сприймання і зовнішньої форми, і внутрішньої сутності речей, коли сам зміст об'єкта визначає характер його форми. Початком такого поєднання може служити прийом емпатії, уявлення себе в образі предмета, що пробуджує нове творче бачення.

3. Фіксація одиничного і загального в одному об'єкті, бачення в конкретному загального, абстрактного в конкретному.

4. Поєднання позитивного і негативного, протирічливих контрастів [4, с.149].

Сполучення протилежних якостей, контрастів, протиріч в структурі самого сприймання, бачення аналогій та асоціативно-образне бачення, коли об'єкт, що сприймається, викликає в пам'яті інші образи, пов'язані з ним спільними якостями – все це сприяє формуванню навичок творчого сприймання.

Загалом у творчій діяльності сприймання виконує ряд продуктивних функцій. Цілеутворювальна функція передбачає виділення у візуальному полі об'єкта, що відповідає меті та завданням діяльності. При цьому образ сприймання, що виникає в проблемній ситуації є предметом подальшої дослідницької діяльності людини.

Моделювальна функція сприймання проявляється у впорядкуванні та об'єднанні окремих відчуттів у цілісні образи предметів або явищ, які виступають у якості ідеальних об'єктів перетворюючої діяльності людини в процесі творчості.

Перетворювальна функція – це здібність маніпулювати перцептивними образами, що знаходяться в зоровому полі. В результаті маніпулятивних дій з образами сприймання вихідна ситуація змінюється, що сприяє появі різноманітних задумів розв'язання творчої задачі.

Евристична функція сприяє виникненню нового змісту образу сприймання в результаті збільшення кількості альтернативних схем для сприймання одного й того ж об'єкта. В основі такого сприймання лежить включення об'єкта пізнання в різні системи зв'язків для знаходження різних його властивостей та сторін, розглядання предмета з різних точок зору. І як наслідок, смислоутворювальна функція сприймання грає вирішальну роль у забезпеченні новизни продукту творчої діяльності.

Регулювальна функція – співвіднесення результатів відображення зовнішнього світу з самим зовнішнім світом, засновується на такій властивості сприймання, як предметність. Регулювальна функція сприймання забезпечує адекватне відображення дійсності, дає можливість на основі оцінок проміжних результатів визначати напрямки пошуку розв'язання творчої задачі, відкидаючи одні гіпотези й приймаючи інші [13].

С.Л. Рубінштейн зауважував: "Будь-яке складне сприймання є по своїй суті розв'язанням певної задачі, яке бере початок з тих чи інших відкритих в процесі сприймання чуттєвих даних для того, щоб визначити їх значення і знайти адекватну інтерпретацію" [11, с.228].

Вказані продуктивні функції сприймання вибірково реалізуються на всіх етапах творчого процесу, розв'язування задачі (постановка мети, аналіз, розуміння умови, висування гіпотез, знаходження рішення, реалізація задуму, апробування). Розв'язуючи пізнавальну, творчу задачу дошкільник використовує весь наявний сенсорний досвід, уявлення про предмети та їх властивості, сенсорні еталони та перцептивні дії (ідентифікації, порівнювання до еталону, моделювання), в першу чергу, для кращого розуміння та формування задуму.

Аналізуючи динаміку розвитку сприймання в дошкільному віці, ми відмічаємо, що вже на 1-му році життя дитина починає виділяти просторові властивості предметів, фіксуючи їх у сенсорних передеталонах - спочатку реальних, а потім таких, що представляють особливості власних рухів, спрямованих на предмет. На 2-3-му році життя, вона оволодіває предметною діяльністю, що включає дії, які передбачають практичне співвіднесення предметів з урахуванням їх властивостей. Групуєчи об'єкти у відповідності з їх перцептивними властивостями молодші дошкільники вказують на колір, розмір, форму і положення речей – їх групування складені по типу перцептивних ознак об'єктів. Деякі предмети починають виступати у якості міри властивостей інших предметів. Це підтверджується легким опрацюванням будь-якої нової, незнайомої дитині форми. Так, 3-4-річні діти в трикутнику бачать дах, у конусі, перевернутому вершиною вниз - ліку, у прямокутнику – вікно. Дорослі збагачують словниковий запас, називаючи предмети і дії малою, закріплюють уявлення про різні параметри величини і деякі просторові орієнтири, колір, форму предметів. Інструкція дорослого "зроби так" поступово стає для дитини самоінструкцією ("я повинен зробити так"), внутрішнім планом дії.

Чотирирічна дитина вже добре розрізняє форму і розмір предметів, легко визначає основні кольори, може сприймати зміст завдання: якщо її попросити повторити завдання, вона правильно відтворить умову. У цьому віці дитині ще важко відрізнити суттєве від несуттєвого, а тому причини схожості чи відмінності можуть виявитись дуже оригінальними.

Дошкільникам, на думку Ж.Піаже, властивий синкретизм сприймання (осмислення предмета за однією неістотною його частиною). Синкретичність сприймання предметів дітьми Піаже пояснює егоцентричною обмеженістю їхнього інтелекту. Такі помилки часто повторюються, якщо діти сприймають нечітко зображені предмети - тоді будь-яка частина предмета, яка щось нагадує дитині, є для неї опорною" [7, с. 138].

П'ятирічна дитина засвоює більш складну форму предметів (багатокутники, ромби, овали тощо.), може легко їх групувати, може виділяти вже саме форму за схожістю її з певним предметом. Вона помічає, що коло схоже на колесо, кубик – на кусок мила, а циліндр – наче склянка. Форма, яку дитина узагальнено

відображає на основі абстрагування й називання словом, набуває сигнального значення для неї. Старші дошкільники все частіше формують групи на функціональній основі. У більшій мірі діти звертаються до функціональних властивостей, роблячи їх основою для встановлення еквівалентності, але часто це відбувається тільки умовно – дитина говорить про те, що вона може робити з об'єктами: включати їх, скочувати тощо [7, с.131-152].

Діти від 5 до 6-ти років тісно поєднують дотикове і зорове сприймання. Так як у дитини вже добре сформовані дотикові відчуття: вона може охарактеризувати предмет за щільністю, сказати, м'який він чи твердий, а також за властивістю поверхні тощо.

Варто відмітити, що спочатку в молодшому дошкільному віці співвідношення між зором та дотиком майже рівнозначне, але згодом зростає роль зору, який управляє дотиковими обстежувальними діями. Зір дозволяє одночасно тримати у полі сприймання різні частини предмету, бачити їх взаємозв'язок та співвідношення. Завдяки цьому обстеження предметів стає послідовним, всеохоплюючим.

На думку М.М.Поддякова, в сфері зорових уявлень можна виділити здібності, що мають важливе значення для успішного здійснення перцептивної, конструкторської діяльності, зокрема: цілеспрямоване сприймання предмету конструювання як з точки зору його цілісного вигляду, так і з точки зору його окремих частин та їх взаємозалежності; здатність до аналізу предмета відповідно наявних деталей; сприймання конструкції за частинами в тій послідовності, яка необхідна для процесу конструювання; сприймання як самої конструкції, так і її частин в різних просторових положеннях здібність практичного втілення образів предмета в його реальну модель [12, с.76].

Розглядаючи сенсорні процеси як діяльність орієнтувальну, О.М. Леонтьєв, О.В. Запорожець, Л.А. Венгер, В.П. Зінченко, М.І.Лісіна бачать їх розвиток у зміні самої перцептивної дії, підвищенні точності і швидкості її здійснення при розв'язанні перцептивних задач. Якщо на першому етапі оволодіння конкретним видом перцептивної дії рецепторні рухи дошкільника носять розгорнутий характер, то потім відбувається їх згортання, зменшення кількості й амплітуди (О.В. Запорожець, Л.А. Венгер та ін.). Це стає можливим за рахунок інтеріоризації окремих операцій, утворення зовнішніх орієнтувальних дій, за рахунок переносу засобів здійснення в план уявлень, формування внутрішніх еталонів. Дитина-дошкільник, обстежуючи новий предмет, виявляє ті його сторони й ознаки, які відповідають деяким вже відомим їй зразкам, еталонам, що склалися у суспільному досвіді людей [2, 3, 7].

При цьому основними показниками розвитку навичок сприймання є:

1. Вміння дитини зосередитись на завданні, діяти за інструкцією.
2. Повнота сприймання – виділення частин, характеристика властивостей, дій та станів об'єкта у відповідності із поставленим завданням.
3. Точність сприймання, вміння підмічати малопомітні компоненти (відпінки, деталі форми, будову частин тощо).
4. Плановірність, визначена послідовність огляду об'єктів.
5. Осмислення або інтерпретація сприйнятого у світлі попереднього досвіду, наявних знань.
6. Ступінь самостійності при виконанні завдання [9, с.92].

Для розвитку сприймання важливо врахувати ряд завдань педагогічного керівництва у конструкторській діяльності. Зокрема важливо пам'ятати про необхідність розвитку досвіду, системи знань, умінь, навичок дітей, як важливого підґрунтя для розвитку творчої діяльності та творчих властивостей особистості. Л.С.Виготський зазначав, що, якщо ми бажаємо мати достатньо міцні основи для творчої діяльності дитини, необхідно всіляко розширювати її досвід [10, с.95]. У більшості випадків діти й раніше використовували у грі матеріали, предмети конструювання. Однак тепер вони знайомляться з такими їх властивостями, якими, які необхідні для конструкторської діяльності.

Діти молодших груп вчатья розрізняти частини конструкції за величиною (великий – маленький, довгий – короткий, високий – низький). Діти середньої групи не тільки виділяють основні частини будівлі, а й встановлюють просторове розміщення цих частин відносно один одного, підбирають деталі за формою, розміром. У старшій групі дошкільники володіють умінням визначати форму деталей та споруд за схожістю із знайомими об'єктами та плоскими геометричними формами, визначають відносну величину частин конструкції. Діти дізнаються, що за певною формою та вагою деталей стоять певні конструкторські властивості.

А.Біне та В.Штерном були визначені рівні (стадії) сприймання дошкільником об'єкта. Перша – стадія перелічення (предметна), що характерна для дітей від 2 до 5 років; друга – стадія опису (або дії), яка триває від 6 до 9-10 років. Визначені стадії дали змогу розкрити еволюцію процесу сприймання дитиною складного об'єкта і побачити, що діти в процесі розумового розвитку переходять від фрагментарного сприймання, тобто пізнання окремих предметів, не пов'язаних між собою, до виявлення їх функціональних зв'язків, а потім і до розкриття більш глибоких відношень між предметами: причин, зв'язків, обставин, цілей.

На найвищому рівні діти пояснюють побачене, вносячи свій досвід в свої судження. Вони розкривають внутрішні зв'язки між предметами, осмислюючи зображене. Перехід до вищого рівня розуміння не можна пояснити тільки віковим дозріванням (згідно А.Біне і В.Штерна). Ряд досліджень довели, що особливості опису дошкільником сприйнятого залежить насамперед від його змісту, знайомого або малознайомого дитині, від структури, динамічності чи статичності об'єкту [7, с.139].

Велике значення в розвитку сприймання мають запитання з яким дорослий звертається до дитини. Запитуючи дітей про те, що вони бачать, дорослий орієнтує їх на перелічення будь-яких ознак (важливих і другорядних), в будь-якому порядку. Коли ж дитину просять розповісти про призначення предмета, дії з ним, вона намагається розкрити його функціональні властивості та зв'язки.

З метою удосконалення дій сприймання важливо навчати дітей зовнішнім орієнтувальним діям, побудові різних моделей. Під час розв'язання творчих задач дитина буде і використовувати модельні уявлення, тобто наочні моделі, що відображають взаємозв'язок умов задачі, виділяють в них основні значимі моменти, які служать орієнтирами в ході розв'язання. За допомогою моделювання долаються труднощі сприймання, що властиві попереднім етапам розвитку (синкретизм і схематизм образів, їх глобальність, не розчленованість, включення в образ випадкових фонових ознак) і готується підґрунтя для розвитку більш складних дій – моделюючого мислення, з допомогою яких відбувається пізнання "внутрішніх" властивостей речей, прихованих від спостереження зв'язків і залежностей. У процесі побудови моделей та порівняння їх з предметами формується вміння розчленовувати на складові частини складну форму предметів, встановлювати закономірності розміщення, зв'язку частин. Моделювання перетворюється у спосіб аналізу форми предмету. Інтеріоризація зовнішніх дій моделювання складної форми призводить до того, що в дітей формуються моделювальні дії сприймання. Послідовно розглядаючи предмет, дитина розчленовує його на окремі складові й ознаки, що відповідають засвоєним еталонам, прослідковує їх зв'язок. Образ предмета, що складається у результаті, представляє собою внутрішню модель його цілісної складної форми. У результаті оволодіння моделюючими діями сприймання різко підвищують його точність і структурність.

Уміння дітей чітко уявляти собі майбутню конструкцію є однією з головних умов успішного конструювання. Дитина повинна уявляти елементи конструкторського матеріалу не тільки в тому положенні, в якому вони знаходяться реально в даний момент, але й так, як вони повинні бути розміщені в результаті конструювання. Причому конструювання буде тим успішнішим, чим детальніше і точніше дитина уявить з яких частин ця річ складатиметься, як ці частини пов'язані між собою. Формування таких уявлень відбувається в процесі організованого певним чином побудованого сенсорного виховання, обстеження предмета, коли діти під керівництвом педагога послідовно виділяють його окремі елементи.

Сама ж дитина ще не вміє правильно організувати обстеження. Вона завичай хаотично перебігає поглядом по об'єкту, випадково вихоплюючи окремі його частини; зацікавившись однією частиною, зовсім випускаючи з виду інші. Таке сприймання веде до того, що у дітей формуються фрагментарні, поверхневі уявлення. Тому важливо так організувати сприймання дитини, щоб уявлення, сформоване в процесі цього сприймання, у найбільшій мірі сприяло успішному конструюванню об'єкта. Навчаючи дітей обстеження та опису, варто пропонувати їм схему, алгоритм дій:

- 1) сприйняття предмета в цілому, створення загального уявлення про нього;
- 2) виділення основних частин предмета, визначення їх особливостей (форма, величина, розташування);
- 3) визначення просторового розміщення одних частин предмета щодо інших (вище, ..., ліворуч, ...);
- 4) виділення допоміжних і дрібних частин, визначення їх просторового розміщення відносно основної частини;
- 5) повторне цілісне сприйняття предмета, закріплення враження про нього [12, с.11].

Закінчуючи таке цілеспрямоване спостереження узагальненням, дошкільник не лише набуває нових глибших знань про навколишнє. У нього вдосконалюються якості творчого сприймання, пізнання, тобто вміння в одиничному бачити загальне, у випадковому знаходити закономірне, окреме явище розглядати в зв'язку з іншими подіями і фактами життя.

Для успішного конструювання потрібно розвивати вміння уявляти знайомий об'єкт в новому просторовому положенні, визначати, як може змінюватися його форма при заміні одних деталей іншими. Для цього уявлення дітей про предмети повинні бути не тільки чіткими, але й узагальненими, адже саме наявність узагальнених уявлень – одна з умов створення різних варіантів одного предмета. Таке уявлення формується в дітей у процесі спеціально побудованого обстеження цілої групи споріднених предметів, велике місце при цьому займає співставлення, порівняння, виділення загальних ознак [2, 3, 5, 12].

Просторовий опис деталей успішно засвоюється дітьми, якщо це вміння формується одночасно з розкриттям конструкторських можливостей матеріалу, в процесі спорудження знайомих конструкцій. Пізнання кожної нової конструкторської властивості того чи іншого предмета, деталі створює нові можливості діяти. Дослідження властивостей предметів варто проводити за різними ознаками, а саме: колір, відпінки, форма, розмір, співвідношення в просторі, вага, властивості поверхні (падість, пружність тощо), структура та інші [3, с.13]. Чим більше аналізаторів бере участь у сприйманні, тим точнішим, багатшим, яскравішим та змістовнішим є уявлення. Варто також вчити дітей правильно оцінювати значення кольору, тактильних характеристик матеріалу для створення предмета. У тих випадках, коли колір чи текстура є суттєвим компонентом характеристик предмета, необхідно забезпечити умови для їх передачі.

Не менш важливим є ознаявлення дитини з окремими частинами об'єкта, саме тому необхідно проводити детальне обстеження цих частин, звертаючи увагу, в першу чергу, на основу конструкції. Дитині пояснюють, що від форми основи предмету у значній мірі залежить і форма всієї конструкції. Головним завданням обстеження є з'ясування основних контурів цієї основи, її просторового положення на будівельному майданчику. Потім дитині показують, де розміщені інші елементи предмету, який їх розмір, звертають увагу на інші параметри та їх взаємозв'язок.

Дорослий, керуючи процесом сприймання дитини, користується при цьому схемою, що складається з декількох послідовних пунктів. Так, при розгляданні цілого ряду предметів педагог кожний раз звертає увагу дитини: 1) на контур предмета – при цьому дорослий вчить дитину повністю простежувати весь контур; 2) на основну (чи основні) частину предмета; 3) на розміщення частин між собою тощо [12, с.76].

Засвоюючи послідовність цих пізнавальних дій, дитина починає сама керувати процесом свого сприймання: сприймання дитини стає плановим та послідовним, в результаті чого формується правильне та повне уявлення про предмет.

На наступному етапі розвитку сприймання потрібно створити умови для інтеріоризації зовнішніх орієнтувальних дій, переходу дітей до обстеження властивостей предметів без реальних зразків та зовнішніх дій. Велике значення має при цьому навчання послідовному обстеженню предметів та детальному

словесному опису їх властивостей. Важливо правильно співвідносити слово з чуттєвим досвідом. Слово дорослого – інструмент, який організовує чуттєвий досвід дитини, але не замінює його, спирається на цей досвід але не ігнорує його, узагальнює досвід й не залишає його на попередньому рівні. Слово спрямовує сприймання предмета так, щоб були сприйняті ті його частини і сторони, які менш доступні чуттєвому досвіду, але мають важливе значення. Слово дорослого, таким чином, організовує сприймання дитини, спрямовує акт обстеження, раціоналізує його, індивідуалізує. Воно узагальнює чуттєві уявлення, тим самим забезпечуючи утримання їх в пам'яті й використання в мисленевій діяльності.

Одним із важливих завдань керівництва розвитку сприймання, творчої діяльності, полягає в розвитку в дітей потреби постійного застосування сенсорного досвіду, збагачення його шляхом спостережень. Такого роду потреба розвивається за умови постановки вимог до якості виготовлених конструкцій. Це в свою чергу досягається залученням дітей до оцінки створених ними зображень. Діти засвоюють критерії оцінки готових конструкцій, що включають правильність, точність, цілісність, реалістичність, досконалість та естетичність.

Із сказаного зрозуміло, що конструкторська діяльність вимагає формування складних сенсорних актів, під час яких дитина не просто відтворює в уяві той чи інший об'єкт, а й робить багато різних операцій з цими образами, комбінує їх, змінює у відповідності з вимогами задачі.

Висновки. Перцептивні процеси займають основне місце серед засобів пізнавальної діяльності. Сприймання забезпечує орієнтування в конкретній ситуації, виділення найважливіших для розв'язання конкретного завдання аспектів, здійснює таку обробку інформації органів чуття, яка призводить до побудови образу, адекватного як предметів, так і завданням конструкторської діяльності. Тобто сприймання дітей є основою їх розуміння задач на конструювання та подальшої пізнавальної активності, творчого конструювання. Удосконалення сприймання, перцептивних дій, зокрема якості їх проткання, індивідуальних характеристик відбувається в процесі правильно організованого навчання та практики. Серед головних напрямків сенсорного виховання ми виділяємо розвиток технічної спостережливості, навичок сприймання, обстеження предметів, конструкцій, формування творчих характеристик сприймання.

Враховуючи те, що образи сприймання є основним матеріалом, з якого в процесі аналітико-синтетичної діяльності діти створюють задуми, перспективи подальших досліджень ми бачимо у вивченні специфіки та механізму їх становлення. Особливу увагу слід приділити вивченню особливостей творчої мисленевій діяльності дітей, в основі якої лежить їх сенсорний досвід.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Ананьев Б.Г.* Сенсорно-перцептивная организация человека / Б.Г. Ананьев // *Познавательные процессы: ощущения, восприятие* / [под ред. А.В. Запорожца, Б.Ф. Ломова, В.П. Зинченка]. – М. : Педагогика, 1982. – С.7-31.
2. *Венгер Л.А.* Роль усвоения опосредствованных форм познания в умственном развитии дошкольников / Венгер Л.А. // *Повышение эффективности воспитательно-образовательной работы в дошкольных учреждениях* – М. : Изд-во АПН ССР, 1998. – С.29-35.
3. *Диагностика умственного развития дошкольников*. – М. : Педагогика, 1978. – 248 с.
4. *Ермолаева-Томина Л.Б.* Психология художественного творчества / Л.Б. Ермолаева-Томина. – М. : Академический Проект: Культура, 2005. – 304 с.
5. *Запорожец А.В.* Основные проблемы онтогенеза психики / Запорожец А.В. / *Избр. психол. труды*: [в 2 т.]. – М., 1986.
6. *Костюк Г.С.* Начально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г.С. Костюк [за ред. Л.М. Проколенко]. – К. : Рад. школа, 1989. – 608 с.
7. *Люблінська Г.О.* Дитяча психологія / Г.О. Люблінська. – К. : Вища школа, 1974. – С.131-152.
8. *Моляко В.О.* Концепція творчого сприймання / В.О. Моляко // *Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: збірник наукових праць* / [за ред. В.О.Моляко]. – Т.12. – Вип. 5. – Ч.1. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2008. – С.7-14.
9. *Ратанова Т.А.* Диагностика умственных способностей детей / Т.А. Ратанова. – М.: Московский психолого-социальный ин-тут: Флинта, 2003. – 168 с.
10. *Рибалка В.Р.* Психологія розвитку творчої особистості: навч. посіб. / В.Р. Рибалка – К. : ІЗІН, 1996. – 236с.
11. *Рубинштейн С.Л.* Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2001. – 720 с.
12. *Сенсорное воспитание в детском саду* / [под ред. Н.Н. Подьякова, В.Н.Аванесовой]. – М. : Просвещение, 1981. – 192 с.
13. *Телегина Е.Д.* Особенности взаимосвязи творческого мышления и зрительного восприятия у младших школьников / Е.Д. Телегина, В.В. Гагай // *Вопросы психологии*. – 2003. – №5. – С.47-55.

Подано до редакції 10.02.10

РЕЗЮМЕ

Стаття розкриває характерні риси сприйняття в контексті процесу розуміння дошкільниками завдань на конструювання.

Ключові слова: дошкільник, сприйняття, творче сприйняття, спостережливість, розуміння, творча діяльність, конструювання.

И.М. Белая

ВОСПРИЯТИЕ КАК ОСНОВА ПОНИМАНИЯ ДОШКОЛЬНИКАМИ ЗАДАЧ НА КОНСТРУИРОВАНИЕ

РЕЗЮМЕ

Статья раскрывает характерные особенности восприятия в контексте процесса понимания дошкольниками задач на конструирование.

Ключевые слова: дошкольник, восприятие, творческое восприятие, наблюдательность, понимание, творческая деятельность, конструирование.

I.M. Byla

PERCEPTION AS A BASIS OF PRE-SCHOOLERS' COMPREHENSION OF DESIGNING TASKS

SUMMARY

The article demonstrates some characteristic features of pre-schoolers' perception in terms of their comprehension of designing tasks.

Keywords: pre-schooler, perception, creative perception, power of observation, comprehending, creative activity, designing.